NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

S P R Á V A

o výsledku kontroly hospodárenia a ochrany aktív v oblasti informačno-komunikačných technológií v Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Predkladá
Ján Jasovský
predseda
Najvyšší kontrolný úrad
Slovenskej republiky

Materiál obsahuje
1. Správu o výsledku kontroly
2. Opatrenia na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov

Bratislava apríl 2012

Správa
o výsledku kontroly

Kontrola bola vykonaná v súlade s plánom kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ SR“) na rok 2012 a v súlade so stratégiou NKÚ SR.

Účelom kontrolnej akcie bolo preverenie hospodárenia, správy a ochrany aktív v oblasti informačno-komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) v Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“) so zameraním na Dátové centrum rezortu školstva (ďalej len „DC RŠ“) a preverenie súladu so všeobecne záväznými právnymi predpismi v oblasti informačných systémov verejnej správy (ďalej len „ISVS“) vo vzťahu k zabezpečeniu a ochrany aktív IKT.

Predmetom kontrolnej akcie bolo:

- Správa majetku štátu, hospodárenie a nakladanie s majetkom štátu v oblasti IKT a dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pri hospodárení s finančnými prostriedkami v oblasti IKT
- Dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť ISVS
- Prevádzka a bezpečnosť ISVS

Kontrola bola vykonaná v Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Stromová 1, 813 30 Bratislava, IČO: 00164381 za kontrolované obdobie rokov 2011 a 2012.

Počas výkonu kontroly bolo zistené:

MŠVVaŠ SR je rozpočtovou organizáciou, ktorá je príjmami a výdavkami napojená na štátny rozpočet a je ústredným orgánom štátnej správy pre základné školy, stredné školy, vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a techniku a pre štátnu starostlivosť o mládež a šport. MŠVVaŠ SR je právnickou osobou, ktorá vystupuje v právnych vzťahoch vo svojom mene, nadobúda práva, zaväzuje a má právnu zodpovednosť vyplývajúcu z týchto vzťahov, v rozsahu svojej pôsobnosti zriaďuje rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie, kontroluje a hodnotí ich činnosť.

MŠVVaŠ SR je správcom DC RŠ, ktoré slúži ako centrum elektronickej komunikácie v rezorte školstva. MŠVVaŠ SR prostredníctvom Kontraktu poverilo prevádzkou DC RŠ Ústav informácií a prognóz školstva (ďalej len „ÚIPŠ“), ktorý je rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou v zriaďovateľskej pôsobnosti MŠVVaŠ SR.

DC RŠ bolo budované vo viacerých etapách. Na základe Zmluvy o dielo, ktorá bola uzatvorená v roku 2008 prebiehala 1. etapa budovania DC RŠ v rámci ktorej, bola spustená prevádzka DC RŠ ako funkčného celku. Táto etapa zahŕňala dodávku hardvéru, softvéru a výkon prác na diele.

V rámci 2. etapy budovania DC RŠ bol vytvorený Centrálny informačný portál školstva, prostredie na prevádzku on-line testovacích nástrojov, prostredie pre elektronickú komunikáciu, „Call centrum“ pre operátorov DC RŠ a taktiež bol zlepšený systém riadenia informačnej bezpečnosti vrátane dodávky potrebnej infraštruktúry.

- **Správa majetku štátu, hospodárenie a nakladanie s majetkom štátu v oblasti IKT a dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pri hospodárení s finančnými prostriedkami v oblasti IKT**

Pri nakladaní s majetkom sa MŠVVaŠ SR riadilo zákonom o správe majetku štátu ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, ktoré upravovali spôsoby hospodárenia s majetkom. V kontrolovanom období roku 2011 a 2012 nemalo MŠVVaŠ SR upravené nakladanie s majetkom vlastnými komplexnými zásadami hospodárenia s majetkom.

Počas výkonu kontroly bola v platnosti Smernica o účtovaní a odpisovaní dlhodobého hmotného majetku (ďalej len „DHM“) a dlhodobého nehmotného majetku (ďalej len „DNM“) štátu v správe MŠVVaŠ SR, ktorá upravovala postup pri zaraďovaní a vyraďovaní majetku, vystavovaní dokladov a ich zaúčtovaní. Uvedená smernica bola účinná od roku 2006 a do obdobia výkonu kontroly nebola aktualizovaná.

Predmetná smernica neobsahovala aktuálne hodnoty vstupných cien odpisovaného majetku. Odpisovaným majetkom pre účely smernice bol DHM, ktorého vstupná cena bola vyššia ako 30 000 Sk a DNM, ktorého vstupná cena bola vyššia ako 50 000 Sk.

Ďalšie články smernice upravovali postupy obstarania, bezodplatného príjmu, zaevidovania, zaúčtovania, inventarizácie, vysporiadania inventarizačných rozdielov, opráv a údržby, technického zhodnotenia, rekonštrukcie, modernizácie, vyhodnotenia odpisového plánu v ekonomickom informačnom systéme (ďalej len „EIS“), ktorý sa v kontrolovanom období roku 2012 využíval už iba ako systém na uchovávanie archivačných údajov.

Kontrolou bolo ďalej zistené, že MŠVVaŠ SR malo v čase výkonu kontroly v platnosti Smernicu o obehu a kontrole účtovných dokladov, ktorá nadobudla účinnosť v roku 2006 a upravovala postupy spracovania účtovných dokladov v EIS. V roku 2012 bol implementovaný v prostredí MŠVVaŠ SR nový EIS, a však postupy popísané v smernici nezodpovedali novo aplikovanému EIS.

Kontrolou bolo zistené, že uvedené smernice neboli aktualizované v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré boli v platnosti v období, keď boli predmetné smernice účinné a zároveň neboli aktualizované v súvislosti s aktuálne používaným EIS. Z týchto dôvodov predmetné smernice nezabezpečovali vnútroorganizačnú úpravu postupov hospodárenia a nakladania s majetkom štátu a postupov súvisiacich s obehom a kontrolou účtovných dokladov v podmienkach MŠVVaŠ SR.

Kontrolou bolo preverené vykonanie inventarizácie ku dňu zostavenia účtovnej závierky, t. j. k 31.12.2011. MŠVVaŠ SR v kontrolovanom období roku 2011 nevykonávalo inventarizáciu hmotného majetku okrem zásob a peňažných prostriedkov v hotovosti. Inventarizácia hmotného majetku bola vykonaná k 31.12.2010.

Kontrola preukázala, že pri inventarizácii peňažných prostriedkov v cudzích menách MŠVVaŠ SR vyhotovovalo „Zápisy z inventarizácie devízovej pokladne“. Uvedené zápisy neobsahovali porovnanie skutočného stavu so stavom v účtovníctve, názov účtovnej jednotky a jej sídlo.

MŠVVaŠ SR vyhotovilo „Zápisnicu čiastkovej inventarizačnej komisie pre záväzky a pohľadávky, ako aj rozpracované investície z vykonanej dokladovej inventarizácie finančných prostriedkov na bežných účtoch v Štátnej pokladnici, pohľadávok a záväzkov MŠVVaŠ SR, ako aj rozpracovaných investícií k 31.12.2011. Kontrolou bolo preverené, že zápisnica neobsahovala porovnanie stavu majetku, záväzkov a rozdielu majetku

a záväzkov uvedených v inventúrnom súpise so stavom v účtovníctve, čo nebolo v súlade s ustanovením zákona o účtovníctve.

Kontrola preukázala, že dokladová inventarizácia k 31.12.2011 nebola prevedená v rozsahu požadovanom zákonom o účtovníctve. MŠVVaŠ SR nepreukázalo overenie dokladov preukazujúcich zostatok pri všetkých položkách majetku, ktoré nemali hmotnú podstatu a nepreukázalo inventarizáciu rozdielu majetku a záväzkov t. j. účtov vlastného imania. Uvedeným postupom pri inventarizácii MŠVVaŠ SR neoverilo v plnom rozsahu, či stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve zodpovedá skutočnosti, čo nebolo v súlade s ustanovením zákona o účtovníctve.

Kontrolou bolo preverené vedenie evidencie dodávateľských a odberateľských faktúr v roku 2012 a bolo zistené, že číselný rad dodávateľských faktúr nebol vedený kontinuálne, t.j. niektoré interné čísla neboli obsadené.

Kontrolou bolo na vzorke vybraných účtovných dokladov preverené dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pri hospodárení s finančnými prostriedkami v oblasti IKT.

Kontrola preukázala, že MŠVVaŠ SR prijalo faktúru za registráciu dvoch domén v časovom období od 25.03.2011 do 25.03.2012, v celkovej fakturovanej sume 48 eur. MŠVVaŠ SR zaúčtovalo celkovú sumu faktúry na ťarchu účtu 518 – Ostatné služby. Uvedeným zaúčtovaním kontrolovaný subjekt zaťažil nákladmi len účtovné obdobie roku 2011 a nákladovo nerozčlenil fakturovanú sumu do období, s ktorými náklady časovo a vecne súviseli, čím nepostupovalo v súlade s ustanovením zákona o účtovníctve.

- **Dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť ISVS**

Vykonanou kontrolou bolo zistené, že v termíne výkonu kontroly na kontrolovanom subjekte prebiehal projekt, ktorého cieľom bolo zabezpečenie súladu informačných systémov (ďalej len „IS“) kontrolovaného subjektu vrátane IS DC RŠ s požiadavkami zákona o ochrane osobných údajov a zabezpečenie súladu so zákonom o ISVS a štandardami pre ISVS.

Kontrolou bol preverený súlad s vybranými ustanoveniami zákona o ochrane osobných údajov. Kontrolovaný subjekt bol prevádzkovateľom IS, v ktorých spracovával osobné údaje. V súlade so zákonom o ochrane osobných údajov kontrolovaný subjekt prijal technické, organizačné a personálne opatrenia zodpovedajúce spôsobu spracúvania osobných údajov vo forme dokumentu Bezpečnostný projekt.

Kontrolou bolo zistené, že v Bezpečnostnom projekte neboli uvedené všetky IS a automatizované informačné systémy (ďalej len „AIS“), v ktorých kontrolovaný subjekt spracúval osobné údaje. Taktiež Bezpečnostný projekt neobsahoval aktualizovaný popis implementovaných IS v prostredí MŠVVaŠ SR. Kontrola ďalej preukázala, že Bezpečnostný projekt v časti Analýza rizík nebol aktualizovaný a taktiež nebol dostatočne detailne popísaný spôsob zálohovania a správy AIS. Zároveň bolo zistené, že Bezpečnostný projekt vo viacerých ustanoveniach dostatočne nepokrýval prostredie DC RŠ, ktorého bolo MŠVVaŠ SR správcom v zmysle zákona o ISVS. Konkrétne sa jednalo sa o špecifikáciu technických, organizačných a personálnych opatrení na zabezpečenie ochrany údajov DC RŠ, nebola vykonaná analýza rizík pre DC RŠ a taktiež nebolo vymedzené okolie DC RŠ a jeho vzťah k možnému narušeniu bezpečnosti DC RŠ.

V súvislosti s vplyvom na hospodárenie s finančnými prostriedkami štátu, bol kontrolou preverený súlad s vybranými ustanoveniami zákona o ISVS.

V zmysle zákona o ISVS bol kontrolovaný subjekt správca ISVS a v zmysle uvedeného zákona bol osobou povinnou, ktorá bola povinná zabezpečiť, aby bol ISVS v súlade so štandardami pre ISVS.

Kontrolovaný subjekt schválil politiku informačnej bezpečnosti pre MŠVVaŠ SR, ktorá mala byť v primeranej miere aplikovaná aj na všetky IS, ktoré boli prevádzkované v DC RŠ bez ohľadu na to, či je MŠVVaŠ SR správcom týchto IS. Kontrolou bolo preukázané, že táto politika informačnej bezpečnosti nebola aplikovaná na IS prevádzkované v DC RŠ. Ďalej bol kontrolou zistený nesúlad so zákonom o ISVS, nakoľko IS MŠVVaŠ SR ako i prijatá politika informačnej bezpečnosti a vnútroorganizačné predpisy pre oblasť informačnej bezpečnosti nevyhovovali štandardom uvedených vo výnose o štandardoch pre ISVS v nasledovných oblastiach: riadenie informačnej bezpečnosti, personálna bezpečnosť, manažment rizík pre oblasť informačnej bezpečnosti, kontrolný mechanizmus riadenia informačnej bezpečnosti. Tiež bol kontrolou zistený nesúlad so štandardami pre ISVS v oblasti sieťovej bezpečnosti, fyzickej bezpečnosti, v oblasti zálohovania a fyzického ukladania záloh a taktiež v oblasti riadenia prístupu, aktualizácie informačno-komunikačných technológií a účasti tretej strany.

- **Prevádzka a bezpečnosť ISVS**

Kontrola prevádzky IS MŠVVaŠ SR bola zameraná na preverenie riadenia a správy IKT a prijatých vnútroorganizačných predpisov pre túto oblasť.

Prevádzku DC RŠ vykonával ÚIPŠ na základe kontraktov č. 1/2011 a č. 1/2012 prostredníctvom Oddelenia prevádzky DC RŠ, ktoré zabezpečovalo prevádzku zariadení a služieb DC RŠ a taktiež zodpovedalo za odstraňovanie porúch funkcionality systému. Ďalej okrem iného zodpovedalo za prevádzku technologickej miestnosti s kľúčovými aktívami IKT a prevádzku diskových a páskových zariadení zálohovania a obnovy dát. Oddelenie prevádzky DC RŠ taktiež zabezpečovalo umiestnenie, prevádzku, zmeny a vyradenie aplikácií, IS a portálov v DC RŠ. V spolupráci s externými dodávateľmi, vecnými správcami aplikácií a užívateľmi zodpovedalo za správne umiestnenie aplikácií, IS a portálov v DC RŠ.

Kontrolou bola zistená nedostatočná úprava postupov v interných smerniciach pre prípad výpadku IS kontrolovaného subjektu a výskyt nepredvídateľných okolností (napr. Plán obnovy IS, Zabezpečenie kontinuity činnosti IS a pod.). Ďalej bola zistená nedostatočná úprava postupov, ktoré by minimalizovali riziko straty, poškodenia alebo zničenia údajov a programov, t.j. formalizácia podrobných postupov pre oblasť zálohovania, fyzického ukladania záloh a manažmentu rizík a pre oblasť informačnej bezpečnosti v súlade s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich oblasť bezpečnosti ISVS.

Kontrolou platných zmlúv uzavretých s externými poskytovateľmi služieb (tretími stranami) bolo zistené nedostatočné zmluvné vymedzenie bezpečnostných požiadaviek, ktoré boli ustanovené v štandardoch pre ISVS v oblasti účasti tretích strán (dodávateľov, externých spolupracovníkov, fyzických osôb) v týchto IS.

Preverením zálohovania údajov boli zistené nedostatky v oblasti vytvárania a ukladania kópií archivačnej a prevádzkovej zálohy a to jednak v podmienkach

IS MŠVVaŠ SR ako aj v podmienkach IS DC RŠ. Ďalej boli kontrolou zistené nedostatky v oblasti pravidelného testovania plánu kontinuity činnosti IS kontrolovaného subjektu.

V súvislosti s ochranou majetku štátu bola preverená oblasť ochrany a zabezpečenia aktív IKT MŠVVaŠ SR. Kontrolou zistené nedostatky boli vzhľadom na ich povahu oznámené výhradne zodpovedným osobám MŠVVaŠ SR.

Zhrnutie

Kontrolou boli zistené viaceré porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov.

Kontrola preukázala porušenie zákona o účtovníctve v oblasti inventarizácie, keď inventarizačné zápisy neobsahovali porovnanie stavu majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov uvedených v inventúrnych súpisoch so stavom v účtovníctve a zároveň neobsahovali názov účtovnej jednotky a jej sídlo. Uvedeným postupom pri inventarizácii MŠVVaŠ SR neoverilo v plnom rozsahu, či stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve zodpovedá skutočnosti, čo nebolo v súlade s ustanovením zákona o účtovníctve.

Kontrolou správnosti účtovania verejných prostriedkov bolo zistené porušenie zákona o účtovníctve v oblasti účtovania nákladov do obdobia, s ktorým vecne a časovo nesúviseli.

Kontrola IS MŠVVaŠ SR preukázala nesúlad s ustanoveniami zákona o ochrane osobných údajov, najmä v oblasti Bezpečnostného projektu, ktorý nedostatočne vymedzoval rozsah a spôsob technických, organizačných a personálnych opatrení potrebných na eliminovanie a minimalizovanie hrozieb a rizík pôsobiacich na IS.

Vykonanou kontrolou bol zistený nesúlad so zákonom o ISVS, nakoľko IS kontrolovaného subjektu nevyhovovali štandardom o ISVS v oblastiach riadenia informačnej bezpečnosti, personálnej bezpečnosti, manažmentu rizík pre oblasť informačnej bezpečnosti, kontrolného mechanizmu riadenia informačnej bezpečnosti. Ďalej bol kontrolou zistený nesúlad so štandardami o ISVS v oblasti sieťovej bezpečnosti, fyzickej bezpečnosti, v oblasti zálohovania a fyzického ukladania záloh a taktiež v oblasti riadenia prístupu, aktualizácie informačno-komunikačných technológií a účasti tretej strany.

Kontrola prevádzky IS MŠVVaŠ SR bola zameraná na preverenie riadenia a správy IKT a prijatých vnútroorganizačných predpisov, pričom bola zistená nedostatočná úprava interných smerníc najmä pre oblasť prevádzky IS, zálohovania a taktiež postupov pre zabezpečenie kontinuity činnosti IS v prípade výskytu nepredvídateľných okolností. Ďalej bola zistená nedostatočná úprava pre oblasť manažmentu rizík a pre oblasť informačnej bezpečnosti, ktoré neboli v súlade s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich oblasť bezpečnosti ISVS.

Kontrolou platných zmlúv uzavretých s externými poskytovateľmi služieb (tretie strany), bolo zistené nedostatočné zmluvné vymedzenie bezpečnostných požiadaviek, ktoré boli ustanovené v štandardoch pre ISVS v oblasti účasti tretích strán v týchto IS.

Odporúčania na riešenie zistených nedostatkov

NKÚ SR navrhol odporúčania na riešenie zistených nedostatkov, ktoré oznámil zodpovedným osobám kontrolovaného subjektu.